

## POSTANOWIENIE

20 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wesołowski

SSN Maciej Kowalski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 grudnia 2023 r. w Warszawie  
skarg kasacyjnych Dyrektora Zakładu Karnego nr [...] w S. oraz Prokuratora  
Okręgowego w Opolu

od postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu  
z 7 listopada 2022 r., I ACa 1636/22,

w sprawie z wniosku Dyrektora Zakładu Karnego nr [...] w S.

z udziałem R. M., Prokuratora Okręgowego w Opolu

o uznanie uczestnika postępowania za osobę stwarzającą zagrożenie i orzeczenia  
umieszczenia w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym,

**uchyła zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi  
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania  
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

## UZASADNIENIE

Postanowieniem z 23 czerwca 2022 r. Sąd Okręgowy w Opolu oddalił  
wniosek Dyrektora Zakładu Karnego w Strzelcach Opolskich o uznanie uczestnika  
postępowania R. M. za osobę stwarzającą zagrożenie i umieszczenie w  
Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym.

Postanowieniem z 7 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił  
obie apelacje.

Sąd drugiej instancji ustalił, że prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z 23 stycznia 2014 r., w sprawie XVI K 119/13, zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 10 lipca 2014 r., w sprawie II AKa 185/14, uczestnik został uznany za winnego przestępstwa z art. 207 § 2 i 3 k.k., art. 15 k.k., art. 157 k.k. i art. 197 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na mocy art. 207 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. został skazany na karę 10 lat pozbawienia wolności.

Uczestnik postępowania od 8 sierpnia 2012 r. przebywał w warunkach izolacji więziennej. Początkowo jako tymczasowo aresztowany.

Z dokonanej 11 lipca 2014 r. klasyfikacji wynikało, że zachowanie uczestnika z okresu tymczasowego aresztowania było nieodpowiednie, był kilkakrotnie karany dyscyplinarnie za wulgarne zachowanie i odmowę przyjmowania posiłków, dwukrotnie został wyróżniony regulaminowo. Wobec przełożonych nie zawsze zachowywał się właściwie. W środowisku współosadzonych funkcjonował nieprawidłowo, wymagał zakwaterowania w celi pojedynczej z uwagi na liczne konflikty.

Po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego uczestnik został osadzony w Zakładzie Karnym w H..

Ponieważ nie stwierdzono u niego zaburzeń preferencji seksualnych, po przeprowadzeniu dodatkowo 26 sierpnia 2014 r. rozmowy psychologicznej, nie wnioskowano o jego skierowanie do oddziału terapeutycznego dla osób zaburzonych, w tym sprawców przestępstw seksualnych.

Uczestnik wziął udział w programie edukacyjno-korekcyjnym dla sprawców przemocy domowej. W styczniu 2016 r. wyraził chęć przystąpienia do indywidualnego programu oddziaływania w ramach systemu programowego oddziaływania. W marcu 2016 r. wyraził zgodę na udział w programie readaptacji społecznej przeznaczonym dla osób uzależnionych lub zagrożonych uzależnieniem od alkoholu, który odbył się w okresie od 25 marca do 4 kwietnia 2016 r. W okresie od 16 sierpnia do 24 sierpnia 2017 r. uczestniczył w programie readaptacji społecznej, dotyczącym kształtowania umiejętności przeciwdziałania zachowaniom

agresywnym „Powstrzymaj agresję”. W programach chętnie uczestniczył. W sierpniu 2015 r. wziął udział w programie aktywizacji zawodowej.

Ze względu na charakter popełnionego przestępstwa uczestnik wymagał odpowiedniego doboru współosadzonych. Podczas osadzenia w Zakładzie Karnym w H., do stycznia 2020 r., był wielokrotnie nagradzany regulaminowo, nie był karany dyscyplinarnie. 13 stycznia 2020 r. został ukarany dyscyplinarnie za odmowę przyjmowania posiłków.

20 stycznia 2020 r. został przeniesiony do Zakładu Karnego w G., 3 czerwca 2020 r. do Aresztu Śledczego w O.. Następnie od 22 czerwca 2020 r. do 15 października 2020 r. przebywał na oddziale terapeutycznym w Zakładzie Karnym w R., do którego został skierowany na mocy decyzji komisji penitencjarnej z 18 czerwca 2020 r., po wydanym orzeczeniu psychologiczno-penitencjarnym z 18 czerwca 2020 r., w którym wskazano na potrzebę odbywania przez niego kary w takim systemie w związku z rozpoznanymi u niego zaburzeniami osobowości. Uczestnik po raz pierwszy odbywał karę w tym systemie.

W warunkach oddziału terapeutycznego uczestnik pozostawał we względnie stabilnym stanie psychicznym. Prezentował się jako osoba konfliktowa o zawyżonej samoocenie, skłonna do manipulacyjnego i przedmiotowego traktowania innych. W sytuacjach dla siebie niekorzystnych był impulsywny, odwetowy, stosował szantaż emocjonalny. Funkcjonowanie osadzonego zostało ocenione jako negatywne, gdyż wskazano, że dał się poznać jako osoba o wysokim stopniu demoralizacji, nie brał odpowiedzialności za własne zachowanie, przerzucał winę na zewnątrz, w stosunku do siebie pozostawał zupełnie bezkrytyczny. Nadto nie był zainteresowany dostosowaniem się do warunków obowiązujących w oddziale, podważał zasadność proponowanych mu oddziaływań i podejmowanych względem niego decyzji, wykazywał nadmiernie wysoką, nieadekwatną samoocenę, przez co nie traktował innych osób jako autorytety, a tym samym nie był w stanie zaangażować się w wyznaczone mu zadania. Na własne życzenie nie korzystał z żadnej oferty programu terapeutycznego, a prowadzone wobec niego oddziaływania sprowadzały się do kwestii formalnych, *stricte* wychowawczych. Na ówczesnym etapie resocjalizacji stwierdzono, że nie jest on w stanie poczynić

dalszych postępów, gdyż jego podatność na oddziaływania została mocno ograniczona z uwagi na niechęć i wrogie jego nastawienie do członków zespołu terapeutycznego. Zdaniem terapeutów uczestnik, przekonany o swojej wyjątkowości, nie przyjmował możliwości rozpoczęcia dialogu i prób dostosowania się do wymogów przepisów porządkowych i właściwego zaangażowania w proces terapeutyczny. Ze względów wychowawczych brak było, ich zdaniem, możliwości wyegzekwowania zwiększenia aktywności i pracy nad stwierdzonymi problemami. Wobec czego uznano, że jego pobyt w oddziale przestał być konstruktywny i nie służył celom terapeutycznym, co więcej wpływał negatywnie na innych skazanych.

Na wniosek z 13 października 2020 r., w sprawie weryfikacji potrzeby stosowania systemu terapeutycznego, w której zawarto negatywną ocenę postępowania uczestnika, z dniem 15 października 2020 r. zakończył on pobyt w oddziale. Od 16 października 2020 r. odbywał karę pozbawienia wolności w systemie zwykłym.

Po osadzeniu w Zakładzie Karnym w S. uczestnik sprawiał trudności wychowawcze. Łamał zalecenia wynikające z porządku wewnętrznego jednostek, w których przebywał. Prezentował postawy roszczeniowe, generował sytuacje konfliktowe. Usiłował przyjmować postawy dominujące względem osób o słabszych predyspozycjach osobowościowych.

W stosunku do przełożonych przyjmował postawy opozycyjne. W sytuacjach, kiedy jego prośby nie były realizowane zgodnie z jego zamierzeniami, przyjmował postawy opozycyjne, roszczeniowe, stosował szantaż (odmowa przyjmowania posiłków). Sporządzono w odniesieniu do niego wnioski o kary dyscyplinarne.

W Zakładzie Karnym w G. uczestnik był trzynaście razy ukarany dyscyplinarnie. W czasie pobytu w Zakładzie Karnym nr [...] w S. (od maja 2021 r.) wielokrotnie (17 razy) karany dyscyplinarnie, a na rozpatrzenie oczekiwały kolejne trzy wnioski karne. Oddziaływania wychowawcze sprowadzały się wyłącznie do kwestii formalnych, praktycznie niemożliwe było osadzenie uczestnika w sposób zgodny z przepisami i zapewniający osobiste bezpieczeństwo zarówno jemu, jak i współosadzonym.

W wydanej w Zakładzie Karnym w S. opinii psychologicznej z 28 października 2021 r. stwierdzono, że dotychczasowy sposób funkcjonowania uczestnika, werbalizowane groźby wobec funkcjonariuszy, nadto charakter popełnionego przestępstwa w związku z zaburzeniami osobowości wskazują na co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźby jej użycia i zaproponowano wystąpienie z wnioskiem o zastosowanie § 199b k.k.w. w zw. z art. 93e oraz 93f § 1 k.k.

Zakład Karny nr [...] w S. wystąpił do Sądu Okręgowego w Katowicach 8 listopada 2021 r. o orzeczenie na podstawie art. 199b § 1 k.k.w. środka zabezpieczającego o jakim mowa w art. 93a § 1 pkt 1 i 2 k.k., tj. elektronicznej kontroli miejsca pobytu i terapii w zw. z art. 93b § 1 k.k. na zasadach określonych w art. 93e i 93f § 1 k.k.

Postanowieniem z 8 czerwca 2022 r., w sprawie XVI K 119/13, Sąd Okręgowy w Katowicach uwzględnił tylko częściowo ww. wniosek i zastosował wobec uczestnika środek zabezpieczający po odbyciu kary pozbawienia wolności w postaci terapii wykonywanej w D. w D. przy ul. [...], a także zobowiązał skazanego do stawiennictwa w tej placówce medycznej w terminie do 7 dni po opuszczeniu zakładu karnego oraz do poddania się oddziaływaniom psychoterapeutycznym i psychoedukacyjnym. Sąd nie podzielił wniosku w zakresie konieczności i celowości orzeczenia wobec uczestnika środka zabezpieczającego w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu.

Przed Sądem Rejonowym w Głubczycach toczy się postępowanie o to, że 10 maja 2021 r. w Zakładzie Karnym w G. uczestnik groził funkcjonariuszowi służby więziennej pozbawieniem życia.

Komisariat Policji w Opolu prowadzi postępowanie w związku z zawiadomieniem Aresztu Śledczego w O. w przedmiocie dokonania przez uczestnika 1 kwietnia 2022 r. podczas pobytu w tymże areszcie napaści na funkcjonariusza służby więziennej. Zdarzenie będące przedmiotem tego postępowania stało się powodem zakwalifikowania uczestnika jako osoby

stwarzającej zagrożenie i umieszczenia go w oddziale dla osób niebezpiecznych w Zakładzie Karnym w W..

Do Prokuratury Rejonowej w Lublińcu wpłynęło zawiadomienie Zakładu Karnego Nr [...] w S. o możliwości popełnienia przestępstwa popełnionego na szkodę oddziałowego Zakładu Karnego w H. w okresie od 12 lutego 2014 r. do 20 stycznia 2020 r. przez uczestnika, ówczasie osadzonego w tym zakładzie. Postanowieniem z 19 stycznia 2022 r. odmówiono wszczęcia dochodzenia wobec stwierdzenia, że brak jest danych dostatecznie uzasadniających popełnienie przestępstwa.

Uczestnik nie jest upośledzony umysłowo. Jego sprawność intelektualna i przebieg procesów poznawczych są w granicach normy. Brak jest przesłanek do rozpoznania wtórnych uszkodzeń funkcji mózgowych. Nie występują u niego deficyty o charakterze zmian otępiennych, ani też objawy choroby psychicznej o obrazie psychozy czy też endogenne zaburzenia nastroju o obrazie stanu depresyjnego lub maniakalnego. Nie jest uzależniony od alkoholu ani od innych środków odurzających czy substancji psychotropowych.

Natomiast występują u niego pierwotne zaburzenia w obrębie struktury osobowości o obrazie osobowości dys socjalnej. Jest osobą społecznie niekonformistyczną, skłoną do przeciwstawiania się autorytetom oraz do lekceważenia i naruszania ustalonych zasad i reguł współżycia społecznego. Posiada problemy dotyczące tych aspektów osobowości, które związane są ze sferą współżycia z innymi ludźmi. Może mieć trudności w adaptacji do powierzanych mu obowiązków i stawianych wymagań. Raczej unika nawiązywania bliskich kontaktów emocjonalnych, może mieć problemy z powodu niewłaściwego sposobu nawiązywania i utrzymywania kontaktów z ludźmi. Wykazuje skłonności do dominacji w kontaktach społecznych. Jest pełen urazy, niejednokrotnie wrogi, wymagający zainteresowania sobą. Przejawia także tendencje do obarczania innych odpowiedzialnością za własne problemy, mając przy tym poczucie, że przez innych jest niewłaściwie traktowany. Skłonny do wypierania istotnych przyczyn trudności w przystosowaniu. Charakterystyczne dla niego są tendencje do zaprzeczania przeżywanym problemom, bądź do ich

minimalizowania. Bardzo często może odczuwać pragnienia społecznie nieakceptowane, mimo iż posiada zdolność do ich opanowania lub tłumienia. Ma problemy w zakresie swej osobowości, której integracja jest niepełna. Posiada istniejące najprawdopodobniej od dłuższego czasu trudności adaptacyjne. Typowe są dla niego cykliczne zachowania „*acting-out*” oraz brak stałości emocjonalnej. W sferze osobowości ujawnia podatność na stres, obniżoną tolerancję frustracji, tendencje do impulsywności, generowania konfliktów, ekspansywność i osłabioną kontrolę wewnętrzną.

Uczestnik jest nastawiony aspołeczne, słabo kontroluje wewnętrzne impulsy, poszukuje nowych, ekscytujących doświadczeń i wrażeń. Nie ma zbyt wiele współczucia dla innych i lubi wywierać na nich wpływ. Cechuje go obniżone przystosowanie społeczne i brak poszanowania ogólnie przyjętych i obowiązujących norm społeczno-moralnych. Jest skłonny do zachowań opozycyjnych przeciw autorytetom. Czuje się silny, kiedy ma kontrolę nad sytuacją i innymi osobami. Lubi być w centrum uwagi. Wpada we wściekłość, gdy ktoś próbuje nim dyrygować. Nieobca jest mu porywczność, szorstkość w relacjach interpersonalnych, skłonność do przeżywania gniewu, irytacji i drażliwości. Ma znacznie ograniczone zdolności do nawiązywania bliskich i głębokich więzi emocjonalnych. Nie identyfikuje siebie z przeżywaniem poczucia winy, obce są mu wyrzuty sumienia. Rzadko uruchamia zachowania empatyczne. Raczej nie angażuje się emocjonalnie w problemy innych osób. Jawi się jako dominujący, niezależny, nastawiony na sukces, pewny siebie.

Charakterystyka osobowości predysponuje go do stosowania przemocy i siły fizycznej, a co za tym idzie istnieje wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźby jej użycia.

Zdaniem biegłych ryzyko przemocy w jego przypadku oznacza zagrożenie lub niebezpieczeństwo użycia przemocy, którego wystąpienie można przewidzieć tylko w ograniczonym zakresie, gdyż pojęcie tego ryzyka jest dynamiczne i zależne od kontekstu, gdyż zagrożenie uruchomienia przemocy występuje w określonych okolicznościach. Ponadto ryzyko może być zależne od miejsca pobytu osoby, form nadzoru i kontroli, zapewnionych świadczeń terapeutycznych, motywacji sprawcy

do funkcjonowania bez przemocy i kierowania się zachowaniami prospołecznymi. Ryzyko wystąpienia przemocy nie jest oceniane obiektywnie lecz jest subiektywnym odczuciem, stąd też charakter tego ryzyka jest niejasny i złożony z punktu widzenia psychologiczno-psychiatrycznego. Precyzyjne, ilościowe i prawdopodobne oszacowanie ryzyka przemocy jest praktycznie niemożliwe, ponieważ jest ono zjawiskiem zmiennym. Dostępne psychiatrom i psychologom narzędzie do oceny ryzyka, nie różnicuje pomiędzy wysokim, a bardzo wysokim jego stopniem. Określenie „bardzo wysokie” ryzyko przemocy jest określeniem kodeksowym i prawnym, nie zaś medycznym, czy psychologicznym.

Uwzględniając funkcjonowanie psychospołeczne, historię stosowania przemocy, konstrukt osobowościowy, aktualny poziom wglądu, samokontrolę i sposób reagowania w sytuacjach stresowych, plany dotyczące przyszłości, uczestnik jest osobą o wysokim ryzyku przemocy. Osoby takie powinny być poddawane cyklicznie, co sześć miesięcy, a nawet częściej, ponownej ocenie. Stwierdzone u uczestnika wysokie ryzyko przemocy, jest dynamiczne, może podlegać zmianie w czasie i winno być poddawane systematycznej ocenie (aktualizacji).

U uczestnika nie stwierdzono parafilii, tj. zaburzeń preferencji seksualnych pod postacią raptofilii-gwałticielstwa. Karalne zachowania skazanego były motywowane pozaseksualnie. Użyta przemoc nie miała charakteru erotozależnego i wynikała z zaburzonej osobowości. Z punktu widzenia seksualności, uczestnik miał takie same możliwości kontroli swoich zachowań seksualnych, jak każda osoba. Nie wykazuje patologicznej formy dewiacji seksualnej i nie wymaga leczenia seksuologicznego w tym zakresie.

Stwierdzone zaburzenia osobowości, brak internalizacji norm moralnych i prawnych, a także zdiagnozowany wysoki stopień ryzyka zachowań przemocowych uzasadniają stwierdzenie, iż uczestnik stanowi zagrożenie dla porządku prawnego przez możliwość popełnienia czynów zabronionych, w tym karalnych zachowań seksualnych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wykładnia funkcjonalna, zmierzająca do ustalenia treści przepisu ze względu na cel, któremu służy, nie może być



dokonywana przez pryzmat czasu odbywania kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym, ale celu całej ustawy z uwzględnieniem konkretnych okoliczności faktycznych, w tym przyczyn dla których skazany został poddany terapii w warunkach izolacji, przy uwzględnieniu, że jest ona stosowana nie ze względu na to, jakie przestępstwo zostało popełnione, ale jakie według wszelkiego podobieństwa będzie popełnione. Ustawa jest adresowana do sprawców najgroźniejszych przestępstw, którzy wykazują zaburzenia psychiczne lub zaburzenia osobowości wymagające terapii, a pomimo jej stosowania nadal stwarzają zagrożenie dla społeczeństwa. Niewątpliwie odbywanie kary w systemie terapeutycznym miało służyć zapobieżeniu popełnienia przez skazanych określonych w ustawie przestępstw w przyszłości.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że uczestnik postępowania w okresie od lutego 2014 r. do stycznia 2020 r., gdy odbywał karę w ZK w H., nie tylko nie był karany dyscyplinarnie, ale wielokrotnie nagradzany regulaminowo, a z okresowych ocen wynikało, że jego zachowanie było poprawne. Problemy zaczęły się po przeniesieniu do innego zakładu karnego. Wówczas zaczął wykazywać niechęć i wrogość wobec funkcjonariuszy i współosadzonych oraz naruszać zasady regulaminu. Z wydanej w czerwcu 2020 r. opinii psychologicznej wynika, że u skazanego rozpoznano „osobowość zdeintegrowaną, z niedojrzałymi mechanizmami obronnymi, obniżoną tolerancję na frustrację i inne trudne sytuacje, słabo rozwiniętą sferę emocjonalną”, co stało się podstawą decyzji komisji penitencjarnej o umieszczeniu uczestnika na oddziale terapeutycznym. Bez względu na krótki, bo 4 miesięczny okres odbywania kary przez skazanego w tym systemie, terapia służyć miała zapobieżeniu agresji i ewentualnej przemocy, tak w warunkach izolacyjnych, jak i po opuszczeniu zakładu karnego, i zapobieżeniu popełnienia przestępstw w przyszłości, przez co - wbrew ocenie Sądu Okręgowego - przesłanka z art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (dalej: „u.p.o.z.p.”) została spełniona.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego uwzględnienie wniosku o umieszczenie uczestnika w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym nie znajdowało podstaw wobec niewykazania bardzo wysokiego prawdopodobieństwa

popęłnienia czynu zabronionego opisanego w art. 14 ust 3 u.p.o.z.p. Według biegłych występujące u uczestnika postępowania dys socjalne zaburzenia osobowości, stwarzają wysokie prawdopodobieństwo popęłnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźby karalnej. Rzecz jednak w tym, że ustawodawca umieszczenie w Ośrodku uzależnił od bardzo wysokiego prawdopodobieństwa popęłnienia tego rodzaju przestępstwa, które to pojęcie oznacza jego stopień graniczący z pewnością.

W ocenie Sądu drugiej instancji wobec wysokiego, a nie bardzo wysokiego prawdopodobieństwa popęłnienia w przyszłości przestępstw z użyciem przemocy, właściwym środkiem byłby nadzór prewencyjny, który został już zastosowany w postaci terapii w D. w D..

Powyższe orzeczenie zaskarżył skargą kasacyjną Prokurator Okręgowy w Opolu, zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 14 ust. 2 w związku z art. 1, art. 3 oraz art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p. przez wadliwe uznanie, że wobec uczestnika zastosowany już został, na podstawie orzeczenia Sądu Okręgowego w Katowicach z 8 czerwca 2022 r. sygn. XVI K 119/13 (rep. [...]), nadzór prewencyjny w postaci terapii w D. w D., co skutkowało w niniejszym postępowaniu nieuzasadnionym odstępniem przez Sąd od obligatoryjnego orzeczenia nadzoru prewencyjnego

w rozumieniu art. 3 i art. 22 i nast. u.p.o.z.p., podczas gdy postpenalny wolnościowy środek zabezpieczający w postaci terapii, orzeczony wobec uczestnika ww. postanowieniem z 8 czerwca 2022 r. nie jest środkiem tożsamym z nadzorem prewencyjnym określonym w art. 22 i nast. u.p.o.z.p.; jest bowiem orzekany na podstawie innych przesłanek i w odrębnym postępowaniu, w związku z czym, zaaprobowanie przez tenże Sąd wszystkich ustaleń Sądu Okręgowego w Opolu przesądzających o tym, że wobec uczestnika spełnione zostały przesłanki z art. 1 u.p.o.z.p. (wszystkie łącznie), uznania go za osobę stwarzającą zagrożenie oraz przesłanka zastosowania nadzoru prewencyjnego z art. 14 ust. 2 u.p.o.z.p., obligowało tenże Sąd - zgodnie z wykładnią art. 14 ust. 1 w zw. z art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p. - do wydania orzeczenia o uznaniu uczestnika za osobę stwarzającą zagrożenie oraz zastosowania jednego ze środków przewidzianych w ww. ustawie, tj. nadzoru prewencyjnego.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia w całości i rozstrzygnięcia co do istoty sprawy przez uznanie uczestnika za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu u.p.o.z.p. i zastosowanie wobec niego ww. formy oddziaływania określonej w art. 14 ust. 2 u.p.o.z.p., tj. zastosowanie nadzoru prewencyjnego, ewentualnie uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Powyższe orzeczenie zaskarżył skargą kasacyjną także Dyrektor Zakładu Karnego nr [...] w S., zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, tj. art. 14 ust. 2 w zw. z art. 1, art. 3 oraz art. 15 ust. 1 u.p.o.z.p., przez błędne ustalenie, iż wobec uczestnika postępowania zastosowany już został nadzór prewencyjny w formie terapii w D. w D. na podstawie orzeczenia Sądu Okręgowego w Katowicach z 8 czerwca 2022 r. sygn. akt XVI K 119/13, podczas gdy orzeczona terapia miała charakter zupełnie odrębnego środka zabezpieczającego, orzekałego w odrębnym postępowaniu i na podstawie innych przesłanek, co w sytuacji uznania ww. uczestnika postępowania za osobę stwarzającą zagrożenie, skutkowało bezprawnym odstępniem przez Sąd drugiej instancji od obligatoryjnego orzeczenia wobec niego nadzoru prewencyjnego, o którym mowa w u.p.o.z.p.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia w całości i rozstrzygnięcia co do istoty sprawy przez uznanie uczestnika za osobę stwarzającą zagrożenie i zastosowanie wobec niego nadzoru prewencyjnego, o którym mowa w art. 14 ust. 2 u.p.o.z.p., ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

**Sąd Najwyższy zważył, co następuje:**

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona.

Podzielić należy zapatrywanie Sądu *ad quem*, że w okolicznościach niniejszej sprawy została spełniona przesłanka z art. 1 pkt 1 u.p.o.z.p.

Przypomnieć trzeba, że zgodnie z art. 1 u.p.o.z.p. ustawa reguluje postępowanie wobec osób, które spełniają łącznie następujące przesłanki:

- 1) odbywają prawomocnie orzeczoną karę pozbawienia wolności lub karę 25 lat pozbawienia wolności, wykonywaną w systemie terapeutycznym,
  - 2) w trakcie postępowania wykonawczego występowały u nich zaburzenia psychiczne w postaci upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości lub zaburzenia preferencji seksualnych,
  - 3) stwierdzone u nich zaburzenia psychiczne mają taki charakter lub takie nasilenie, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat
- zwanych dalej "osobami stwarzającymi zagrożenie".

Mając na względzie poczynione przez Sąd drugiej instancji ustalenia faktyczne, którymi Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c., jest związany, należy przyjąć, że również została spełniona przesłanka z art. 1 pkt 2 u.p.o.z.p. Ustalono bowiem, że u uczestnika występują pierwotne zaburzenia w obrębie struktury osobowości o obrazie osobowości dysocjalnej. Dodano, że stwierdzone u niego zaburzenia osobowości, brak internalizacji norm moralnych i prawnych, a także zdiagnozowany wysoki stopień ryzyka zachowań przemocowych uzasadniają stwierdzenie, że stanowi on zagrożenie dla porządku prawnego przez możliwość popełnienia czynów zabronionych, w tym karalnych zachowań seksualnych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie została spełniona trzecia z przesłanek – w kontekście art. 14 ust. 3 u.p.o.z.p. - a w szczególności wymóg bardzo wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia określonego czynu zabronionego, a tylko wysokie prawdopodobieństwo, a więc nie było podstaw do umieszczenia uczestnika w Ośrodku. Ponadto z uwagi na zastosowanie już wobec niego terapii w D. w D. na podstawie orzeczenia Sądu Okręgowego w Katowicach z 8 czerwca 2022 r., sygn. akt XVI K 119/13, nie było podstaw do zastosowania wobec osoby stwarzającej zagrożenie nadzoru prewencyjnego.

Mając na uwadze zakres zaskarżenia w obu skargach kasacyjnych trzeba jednoznacznie stwierdzić, że ustawodawca zadecydował o tym, iż decyzje

procesowe o konieczności zastosowania wobec osoby stwarzającej zagrożenie nadzoru prewencyjnego albo umieszczenia jej w Ośrodku, podejmuje sąd cywilny, a nie karny, w postępowaniu nieprocesowym (art. 2 u.p.o.z.p.). Dlatego już choćby z tej przyczyny – pomijając w tym miejscu konkretne podstawy prawne – sąd karny nie mógł orzec o zastosowaniu wobec uczestnika nadzoru prewencyjnego w rozumieniu art. 14 ust. 2 u.p.o.z.p. Zatem trafne jest stanowisko skarżących, że terapia wdrożona wobec uczestnika w D. w D. stanowiła wyraz zupełnie innej instytucji prawnej, niż ww. nadzór prewencyjny. Skoro tak, to ustalając istnienie pozostałych przesłanek, Sąd *ad quem* powinien rozważyć zastosowanie nadzoru wskazanego w art. 14 ust. 2 u.p.o.z.p.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji, na podstawie art. 398<sup>15</sup> § 1 i art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398<sup>21</sup> k.p.c.

[SOP]

[ał]